

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КОЦЮРУБЕНКО ГАННА МИКОЛАЇВНА

УДК 336:330.567 (477)

**ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ:
ФОРМУВАННЯ, РОЗПОДІЛ ТА ВИКОРИСТАННЯ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському національному економічному університеті
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Шикіна Наталія Анатоліївна,
Одеський національний
економічний університет,
доцент кафедри фінансів

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Тарасюк Михайло Вікторович,
Київський національний
торговельно-економічний
університет,
професор кафедри фінансів

кандидат економічних наук, доцент
Нехайчук Дмитро Валерійович,
Таврійський національний
університет ім. В. І. Вернадського,
доцент кафедри фінансів і кредиту

Захист відбудеться “22” травня 2014 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.055.01 у Одеському національному економічному університеті за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 217

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеського національного економічного університету за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 211

Автореферат розісланий “16” квітня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. О. Даниліна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасні умови розвитку ринкової економіки сприяють залученню домогосподарств до активної фінансової взаємодії з усіма суб'єктами ринкових відносин. Становлення домогосподарств як повноправних учасників фінансових відносин породжує низку проблем, які пов'язані з особливостями формування та використання фінансових ресурсів в умовах трансформаційних процесів в економіці. До таких проблем відносяться: складність забезпечення високого рівня доходів домогосподарств, недосконалість державної соціальної політики та системи регламентування взаємодії учасників фінансового ринку, недостатня розробленість інструментів залучення фінансових ресурсів домогосподарств до реального сектору економіки України.

Проблематика функціонування домогосподарства, як економічного суб'єкту, знайшла своє відображення у дослідженнях зарубіжних класиків, таких як Г. Беккер, Ф. Модільяні, М. Фрідман, так і сучасних дослідників, зокрема Є. Болотіної, З. Варналія, М. Зверякова та ін. Дослідженню особливостей функціонування фінансів домогосподарств в умовах трансформаційних процесів присвячено напрацювання С. Белозьорова, Н. Героніної, О. Гладуна, Т. Кізими, І. Санько, В. Суркіна, М. Тарасюка та інших. Сучасні тенденції формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні висвітлено у наукових працях Л. Лисяк, Д. Нехайчука, С. Панчишина та ін. Проблеми інвестування заощаджень домогосподарств аналізували А. Берегуля, З. Ватаманюк, А. Вдовіченко, І. Кузів, Ю. Янель та ін.

Водночас потребують подальшого дослідження теоретичні основи формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств з урахуванням трансформаційних процесів в Україні. Необхідним є розробка науково-практичних та методичних рекомендацій щодо оцінювання чинників формування та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств. Потребують розв'язання напрями та форми залучення фінансових ресурсів домогосподарств до фінансового ринку.

Вищевикладене обумовило актуальність, мету, задачі та структуру дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Одеського національного економічного університету. Теоретичні положення та наукові результати дисертації були використані у розробці науково-дослідної теми кафедри фінансів Одеського національного економічного університету «Бюджетна система України: аналіз стану і основні напрямки удосконалення бюджетних відносин в умовах макроекономічного розвитку» (ДР №0107U011415) – особистий внесок автора полягає у науково-методичному обґрунтуванні можливості застосування показників соціальних стандартів для планування та прогнозування фінансових потоків домогосподарств через визначення прожиткового мінімуму. Положення дисертації знайшли своє відображення у прикладних роботах: «Фінансові ресурси Причорномор'я України та удосконалення механізму їх використання в забезпеченні розвитку малих та

середніх підприємств» (ДР №0112U003344), «Напрями реформування економіки півдня України» (ДР №0112U003343). У рамках вказаних тем автором розроблено методичні рекомендації до прогнозування інвестиційного потенціалу домогосподарств, проведено аналіз стану формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств Півдня України, обґрунтовано основні напрями підвищення ефективності формування фінансових ресурсів домогосподарств. Матеріали дослідження були використані у складі фундаментальної роботи: «Управління фінансами вищих навчальних закладів в умовах бюджетного дефіциту» (ДР №0110U0022459), де автором були розроблені напрями взаємодії між домогосподарствами та ВНЗ як контрагентами щодо реалізації певних видів послуг.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є поглиблення теоретичних основ та розробка науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств України.

Для досягнення поставленої мети у дисертації визначені такі задачі:

— узагальнити теоретичні та методичні засади формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств і систематизувати джерела формування, напрями розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств;

— на основі дослідження сучасних підходів до оцінювання фінансового стану домогосподарств запропонувати теоретичний підхід до оцінювання умов формування фінансових ресурсів домогосподарств;

— розробити рекомендації до визначення інвестиційного потенціалу домогосподарств;

— провести моніторинг стану та умов формування фінансових ресурсів домогосподарств в Україні;

— проаналізувати напрями розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні;

— виявити тенденції в інвестуванні фінансових ресурсів домогосподарств України на сучасному етапі;

— запропонувати теоретичні засади оцінювання фінансового стану домогосподарств та розробити фінансові стратегії домогосподарств;

— розробити рекомендації щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств;

— обґрунтувати напрями державної політики сприяння формуванню, розподілу та використанню фінансових ресурсів домогосподарств України.

Об'єктом дослідження є процес формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні положення з управління процесом формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні.

Методи дослідження. В основу дисертаційної роботи покладено сукупність принципів, методів і прийомів наукового пізнання економічних явищ і процесів, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

У процесі дослідження теоретичних основ формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств та ідентифікації понятійного апарату використовувались такі загальнонаукові методи пізнання, як: аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування та узагальнення, логічний та історичний; з метою наочного зображення статистичного матеріалу, теоретичних та практичних положень – метод спостереження, узагальнення та графічного зображення даних; для моніторингу формування та аналізу використання фінансових ресурсів домогосподарств застосовувались методи порівняльного, статистичного, вертикального та горизонтального аналізу, для оцінювання стану формування фінансових ресурсів домогосподарств – інтерактивного та ієрархічного аналізу; при розробці методичного підходу та здійсненні розрахунку інвестиційного потенціалу домогосподарства – методи імітаційного моделювання та регресійного аналізу.

Інформаційну базу дослідження склали основні результати та положення теоретичних розробок щодо функціонування фінансів домогосподарств, опубліковані у працях вітчизняних та іноземних науковців, а також Закони України, статистичні дані Державної служби статистики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, дані періодичних видань, Інтернет-видань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу задач, пов'язаних із підвищенням ефективності формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств в умовах ринкової економіки.

Найбільш суттєві теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

— запропоновано теоретичний підхід до оцінювання умов формування фінансових ресурсів домогосподарств, залежно від оплати праці, що дає змогу розробити методичні рекомендації щодо виявлення особливостей формування фінансових ресурсів домогосподарств областей; такий підхід може бути використаний при плануванні економіко-соціального розвитку областей;

удосконалено:

— класифікацію фінансових ресурсів домогосподарств за критерієм «потенційності управління» з розподілом на активні та пасивні, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на використанні прожиткового мінімуму у якості основного економічного показника витрат учасника домогосподарства. Дана класифікація може бути покладена в основу розробки управлінських дій щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств;

— систему показників оцінювання фінансового стану домогосподарства, що, на відміну від існуючих, базується на дослідженні ефективності розподілу наявних доходів у відповідності до необхідних витрат з метою визначення впливу на фінансову стійкість домогосподарства. Такий підхід дає змогу аналізувати динаміку змін фінансової стійкості домогосподарства та приймати рішення щодо її забезпечення;

— механізм активізації залучення фінансових ресурсів домогосподарств до внутрішнього інвестиційного ринку, що на відміну від існуючих, передбачає впровадження інвестиційного пенсійного внеску (ПІВ) та акумуляцію його у державному інституті спільного інвестування (ДІСІ). Впровадження такого механізму сприятиме розв'язанню проблеми недостатності коштів для ефективного функціонування пенсійної системи, забезпеченню працюючих гідним рівнем пенсійних виплат у майбутньому та акумуляції у державному розпорядженні внутрішніх інвестиційних ресурсів на довгостроковій основі;

— систему державного забезпечення фінансової взаємодії домогосподарств з контрагентами як складову реалізації заходів державної політики соціально-економічного розвитку;

набуло подальшого розвитку:

— понятійний апарат теорії фінансів, зокрема: розширено поняття «натуральна форма неорганізованих заощаджень», під яким запропоновано розглядати сукупність активів, вартість яких з часом не зменшується, що дає змогу в подальшому змінити форму заощаджень на організовану та залучити їх до активного економічного кругообігу. Таке визначення сприятиме більш чіткому розмежуванню процесів заощадження та споживання домогосподарства з метою розробки управлінських дій щодо формування системи оподаткування домогосподарства; уточнено визначення поняття інвестиційного потенціалу домогосподарства як сукупності грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні домогосподарства, які можуть авансуватись у фінансові інструменти;

— рекомендації щодо визначення інвестиційного потенціалу домогосподарства, в основу яких покладено використання показника сукупного прожиткового мінімуму як базового соціального стандарту, що дає змогу здійснювати розрахунок та прогнозування величини внутрішніх потенційних інвестиційних ресурсів економіки України;

— види фінансових стратегій домогосподарства, які враховують напрями використання фінансових ресурсів з урахуванням вікових особливостей учасників домогосподарства. Запропонований підхід може бути покладено в основу розробки державної політики соціального страхування та використано фінансовими посередниками при формуванні довгострокових комплексних «пакетів» фінансових послуг для домогосподарств.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження мають теоретичне і практичне значення для удосконалення процесу

формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домашніх господарств.

Пропозиції щодо оцінювання умов формування фінансових ресурсів домогосподарств на основі використання системи макроекономічних показників, що враховують регіональну специфіку області, застосовувались у діяльності Департаменту фінансів Одеської обласної державної адміністрації при розробці балансів грошових доходів і витрат населення області (довідка №01- 53/639 від 14.01.2014 р.).

Рекомендації щодо розрахунку інвестиційного потенціалу домогосподарств і прогнозування величини потенційних інвестиційних ресурсів використовуються Департаментом фінансів Одеської міської ради (довідка №418 від 27.02.2014 р.).

Запропоновані в дисертаційній роботі рекомендації були впроваджені у практику діяльності АТЗ «Інзернопродукт» (довідка №1/07 від 02.07.2012 р.) – щодо формування для працівників системи ефективного використання отриманих доходів; Громадської організації «Назустріч реформам» (довідка №27/12 від 15.12.2012 р.) – щодо підвищення фінансової грамотності та розвитку системи базової фінансової освіти учасників домогосподарств.

Окремі положення дисертації використовуються у навчальному процесі Одеського національного економічного університету при викладанні дисциплін: «Фінанси», «Фінансовий менеджмент», «Податковий менеджмент» та «Ринок фінансових послуг» (довідка №01-18/447 від 14.01.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому викладено авторський підхід до вирішення актуальної наукової проблеми – розробки напрямів удосконалення процесу формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств в умовах ринкової економіки. Результати досліджень, основні ідеї, підходи та розробки, які визначають наукову новизну та виносяться на захист, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідались і обговорювались на III Міжнародній науково-практичній конференції «Особливості функціонування національних фінансових систем в умовах поглиблення глобалізаційних процесів» (м. Варшава, 2010 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції студентів та аспірантів «Формування стратегії розвитку економіки України як передумова стійкого соціально-економічного зростання (з урахуванням закордонного досвіду)» (м. Чернівці, 2010 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки» (м. Луганськ, 2010 р.), I Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Сучасні проблеми економічної теорії та практики господарювання в ринкових умовах» (м. Одеса, 2010 р.), VII Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми фінансової системи України» (м. Черкаси, 2010 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Україна в системі світових економічних процесів» (м. Харків, 2010 р.), Міжнародній

науково-практичній конференції «Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики» (м. Харків, 2011 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічний розвиток України і регіонів» (м. Запоріжжя, 2013 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 24 наукові праці, з яких 1 розділ у монографії, 11 статей у наукових фахових виданнях, 3 статті в інших наукових виданнях, 9 публікацій у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій здобувача складає 11,21 д.а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, викладених на 248 сторінках комп'ютерного тексту. Список літератури, що складається із 171 джерела, розташовано на 19 сторінках, 31 додаток подано на 31 сторінці. Матеріали дисертації містять 28 таблиць та 27 ілюстрацій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету і задачі, визначено об'єкт і предмет, методи дослідження, відображено наукову новизну, окреслено зв'язок дисертаційної роботи з науковими темами, надано інформацію про апробацію одержаних результатів.

У першому розділі «Теоретичні та методичні засади формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств» здійснено узагальнення теоретичних досліджень сутності фінансових ресурсів домогосподарств, запропоновано класифікацію джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів домогосподарств, проаналізовано підходи до оцінювання фінансового стану домогосподарств, запропоновано теоретичний підхід до оцінювання умов формування фінансових ресурсів домогосподарств та надано рекомендації щодо визначення інвестиційного потенціалу домогосподарства.

Узагальнення наукових підходів до визначення сутності домогосподарства дозволило уточнити дану дефініцію та розглядати домогосподарство як повноправного учасника економічних відносин, який має у своєму складі одну або більше осіб, має певні джерела доходів та використовує їх на власний розсуд з метою раціонального задоволення потреб усіх учасників домогосподарства. Такий підхід дозволяє здійснювати оцінювання фінансового стану домогосподарств, більш цілеспрямовано впливати на уподобання учасників домогосподарства щодо використання їх фінансових ресурсів.

Функціонування домогосподарств пов'язано з формуванням, розподілом та використанням власних фінансових ресурсів. Під фінансовими ресурсами домогосподарств розуміємо сукупність грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні домогосподарств та призначені для забезпечення потреб у відтворенні кожного учасника домогосподарства та реалізації можливостей щодо здійснення накопичень. У сучасній економіці домогосподарствам належить від 50% до 70% кінцевих споживчих витрат, значна частка одержаних первинних доходів та акумульованих заощаджень.

З метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо залучення ресурсів домогосподарств до економіки країни, у роботі запропонована класифікація фінансових ресурсів домогосподарств за критерієм «потенційності управління», а саме: поділу на пасивні та активні фінансові ресурси. Пасивні фінансові ресурси перевищують показник прожиткового мінімуму та використовуються для забезпечення сталого розвитку та повноцінного функціонування домогосподарств через фінансування споживчих потреб.

Активні фінансові ресурси, у свою чергу, забезпечують збільшення доходної бази домогосподарств та можуть використовуватись для інвестиційних операцій без погіршення умов фінансування споживчих потреб. Вони виступають складовою формування інвестиційного потенціалу домогосподарства, який запропоновано тлумачити як сукупність грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні домогосподарства, які можуть авансуватись у фінансові інструменти.

У роботі запропоновано розраховувати інвестиційний потенціал домогосподарства як:

$$ПІ = НД - ПМ, \quad (1)$$

де ПІ – інвестиційний потенціал домогосподарства, НД – сукупні чисті доходи домогосподарства (доходи за вирахуванням податків), ПМ – сукупний чистий прожитковий мінімум (прожитковий мінімум, зменшений на величину сплачених податків).

Такий підхід забезпечує можливість прогнозування потенційної величини фінансових ресурсів домогосподарств, які можуть бути залучені до фінансового ринку та виявляти пропорції розподілу між необхідним споживанням та надлишком у використанні.

Рух фінансових ресурсів домогосподарств знаходить втілення у процесі формування та використання. Джерелами формування фінансових ресурсів домогосподарств виступають доходи, які класифіковано за ознакою ресурсу, що було використано для отримання доходу. Така класифікація дає можливість дослідити взаємозв'язок між домогосподарствами та іншими суб'єктами господарювання у реалізації фінансових відносин.

При дослідженні розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств обґрунтовано необхідність віднесення до витрат на споживання усіх витрат, які пов'язані з отриманням благ та послуг, окрім витрат, пов'язаних з отриманням інвестиційного (додаткового) доходу. Інвестиційний дохід може отримуватися від організованих і неорганізованих (у грошовій та натуральній формах) заощаджень. Під натуральною формою неорганізованих заощаджень пропонується розуміти активи, вартість яких з часом не зменшується і дає змогу в подальшому змінити форму заощаджень на організовану та залучити їх до активного економічного кругообігу. Такий підхід дозволить виокремлювати ресурси домогосподарства, які мають інвестиційну складову, розмежувати заощадження та майно домогосподарства з метою розробки системи дій щодо формування системи оподаткування домогосподарств.

У роботі запропоновано визначати процес управління фінансовими ресурсами домогосподарств як систему дій щодо забезпечення послідовного руху фінансових ресурсів домогосподарств по наступних стадіях: формування, розподіл, використання. Процес управління впливає на ефективність формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств, що виявляється у збільшенні платоспроможного попиту, зростанні ВВП та обсягів залучених ресурсів домогосподарств на фінансовому ринку.

Обґрунтовано теоретичний підхід до оцінювання умов формування фінансових ресурсів домогосподарств, залежно від оплати праці. В межах підходу запропоновано використовувати сукупність показників (табл. 1).

Таблиця 1

Показники умов формування фінансових ресурсів домогосподарств доходами від оплати праці

Показник	Фактори впливу	Спосіб розрахунку
$P_{рб}$	Рівень безробітного населення	$P_{рб} = РБоб / РБу$, де РБоб – рівень безробіття в області, РБу – рівень безробіття в Україні
$P_{зн}$	Рівень середньомісячної заробітної плати	$P_{зн} = СЗПоб / СЗПу$, де СЗПоб – середньомісячна заробітна плата в області, СЗПу – середньомісячна заробітна плата в Україні
$P_з$	Рівень заборгованості із виплати заробітної плати	$P_з = ЗЗПоб / 0,04 \times ЗЗПу$, де ЗЗПоб – заборгованість із заробітної плати в області, ЗЗПу – заборгованість із заробітної плати в Україні.

Джерело: складено автором

Такий підхід дасть змогу розробки загальної економічної політики щодо формування фінансових ресурсів домогосподарств з урахуванням існуючих регіональних особливостей.

У другому розділі «Оцінювання стану формування, розподілу та ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні» проведено моніторинг стану та умов формування фінансових ресурсів домогосподарств в Україні; проаналізовано напрями розподілу та ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств; виявлено тенденції в інвестуванні фінансових ресурсів домогосподарств України на сучасному етапі.

На основі моніторингу стану формування фінансових ресурсів домогосподарств було виявлено, що переваги, які надаються ринковими умовами господарювання щодо розширення можливих джерел отримання доходів домогосподарств використовуються не в повному обсязі, а структура доходів, за даними Державної служби статистики України, залишається майже не змінною: протягом 2000-2012 рр. питома вага доходів від власності у структурі грошових доходів домогосподарств знаходиться в межах 3-5%; доходів від підприємницької діяльності – 16-18%; доходів у вигляді оплати праці – 42-43%; трансфертних платежів та соціальних виплат – 36-37%.

Порівняльний аналіз структури доходів вітчизняних домогосподарств довів, що вона є досить типовою для постсоціалістичних країн. Негативним фактом є значна питома вага соціальної допомоги та інших державних

трансфертів, яка майже в 2 рази перевищує аналогічні показники в країнах-членах СНД, що, з урахуванням економічних умов господарювання в Україні, обтяжує державний бюджет.

У роботі здійснено оцінювання умов формування фінансових ресурсів домогосподарств України, отриманих від оплати праці, що дозволило зробити висновок про суттєві відмінності в отриманні реальних доходів у формі заробітної плати в різних регіонах. Проведений аналіз дав змогу ранжувати області України за доходами, отриманими у формі заробітної плати, згрупувати області за схожими ознаками та присвоїти рейтинг кожній із сформованих груп.

У результаті проведених досліджень визначено граничні значення показників умов формування фінансових ресурсів домогосподарств. Визначення та розрахунок даних показників мають практичне значення для проведення загальної економічної політики щодо формування фінансових ресурсів домогосподарств з урахуванням існуючих регіональних особливостей.

Стан формування доходів домогосподарств обумовлює існуючу ситуацію щодо структури витрат домогосподарств та призводить до того, що питома вага споживчих сукупних витрат домогосподарств у складі сукупних витрат протягом 2000-2012 років знаходиться в межах 90-93%.

У роботі визначено критичність ситуації щодо обсягів здійснення витрат на харчування, що опосередковано впливає на стан економічної безпеки країни.

Наявність відзначеної тенденції посилює критичність ситуації щодо обсягів здійснення витрат на споживання та визначає необхідність акцентування уваги на підвищенні ефективності управління витратами домогосподарств з метою оптимального розподілу фінансових ресурсів, зокрема щодо здійснення витрат на забезпечення споживчих потреб та виявлення додаткових резервів формування інвестиційних ресурсів домогосподарств.

У ході здійснення аналізу прожиткового мінімуму було доведено, що на сучасному етапі в Україні існує невідповідність соціальних стандартів реальним потребам населення.

Дослідженням було встановлено наявність економічних передумов для підвищення прожиткового мінімуму відповідно до темпів росту основних макроекономічних показників, а саме: ВВП, доходів державного та місцевого бюджетів.

У роботі запропоновано регресійне рівняння для прогнозування інвестиційного потенціалу домогосподарств України в умовах діючої системи оподаткування:

$$y = 3,9324 + 0,6257 x_1 - 0,6027 x_2, \quad (2)$$

де, y – інвестиційний потенціал домогосподарства (грн.), x_1 – сукупна нарахована заробітна плата учасників домогосподарства (грн.), x_2 – сукупний прожитковий мінімум учасників домогосподарства (грн.).

Отримане рівняння задовольняє вимогам до прогнозних моделей: значущість (при рівні значущості 0,05; $F=20739$ при критичному значенні $F_{кр}=4,73$, де F – критерій Фішера), адекватність ($R^2=0,9998$ тобто описує

99,98% вхідних даних, де R^2 – коефіцієнт детермінації), та дозволяє визначати розмір (обсяг) фінансових ресурсів домогосподарств, які потенційно можуть бути залучені до фінансового ринку.

За результатами аналізу структури використання фінансових ресурсів домогосподарств України було встановлено, що населення України, при наявності вільних фінансових ресурсів, надає перевагу здійсненню нагромаджень у нефінансових активах. Формування нефінансових накопичень свідчить про недовіру населення до інвестиційних інструментів та намагання зберегти купівельну спроможність наявних фінансових ресурсів іншими засобами.

Дослідження напрямів інвестування фінансових ресурсів домогосподарств показало, що домогосподарства надають перевагу депозитним корпораціям порівняно з іншими фінансовими корпораціями, що обумовлюється відносно більшим рівнем довіри домогосподарств до даної інституції, чому сприяє наявність фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

З метою підвищення довіри домогосподарств до фінансових посередників та побудови ефективної взаємодії між домогосподарством-інвестором та фінансовими інститутами в роботі запропоновано складові формування фінансової довіри домогосподарств: економічну; інформаційну; ефект участі; незалежний контроль.

Виділення та аналіз даних складових, їх використання при розробці законодавчих актів у сфері фінансового посередництва сприятимуть підвищенню ефективності розбудови діалогу між контрагентами через наявність різних способів впливу та видів контролю за стабільністю та надійністю функціонування установи.

У третьому розділі «Напрями удосконалення процесу формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств України» запропоновано теоретичні засади управління фінансовими ресурсами домогосподарств, розроблено рекомендації щодо активізації заходів із підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств; обґрунтовано основні напрями державної політики сприяння формуванню та використанню фінансових ресурсів домогосподарств.

Результатом рішення проблем щодо управління фінансовими ресурсами домогосподарств стало обґрунтування теоретичних засад, які становлять підґрунтя для розробки методичних рекомендацій, спрямованих на формування та забезпечення фінансової стійкості, які складаються з блоків:

- 1) оцінювання фінансової стійкості на основі моніторингу змін фінансового стану домогосподарства;
- 2) прийняття рішень щодо забезпечення фінансової стійкості домогосподарств, а саме: аналіз диверсифікації джерел доходів домогосподарств, вибір та реалізація фінансової стратегії.

Моніторинг змін фінансового стану домогосподарства запропоновано здійснювати за допомогою системи показників оцінювання фінансового стану домогосподарств (табл. 2).

Показники оцінювання фінансового стану домогосподарств

Назва показника	Спосіб розрахунку	Значення
Показники фінансового забезпечення споживчих витрат		
Показник мінімальної достатності доходів ($C_{мдд}$)	$D/ПМ$, де $ПМ$ – величина прожиткового мінімуму, D – величина отриманих доходів	$C_{мдд} \geq 1$
Показник поточного фінансового забезпечення витрат ($C_{взв}$)	D/C , де C – величина здійснених витрат на споживання, D – величина отриманих доходів	$C_{взв} \leq 0,5$
Показник абсолютного фінансового забезпечення витрат ($C_{АФЗВ}$)	$C/ПМ$, де $ПМ$ – величина прожиткового мінімуму, C – величина здійснених витрат на споживання	$1 \leq C_{АФЗВ} \leq 2,5$
Показники фінансового забезпечення інвестиційних ресурсів		
Показник формування інвестиційного потенціалу ($C_{ФФП}$)	$П/D$, де $П$ – величина інвестиційного потенціалу, D – величина отриманих доходів	$C_{ФФП} \geq 0,4$
Показник використання інвестиційного потенціалу ($C_{ВФП}$)	$I/П$, де I – сума інвестованих заощаджень, $П$ – величина інвестиційного потенціалу	$C_{ВФП} \geq 0,8$

Джерело: складено автором

Комплексний аналіз фінансового стану домогосподарства у відповідності до запропонованих показників становить основу дослідження змін фінансової стійкості домогосподарства та формує засади розробки стратегічних напрямів управління фінансовими ресурсами домогосподарства – фінансові стратегії.

У роботі запропоновано види фінансових стратегій домогосподарств за напрямом використання доходів з урахуванням вікових особливостей учасників домогосподарства: стратегія розвитку (забезпечення поточної життєдіяльності); стратегія накопичення (здійснення накопичень, які мають цільове спрямування); стратегія інвестування (здійснення інвестиційних операцій, метою яких є одержання прибутку); стратегія стабілізації (забезпечення поточної життєдіяльності та часткове використання резервів функціонування домогосподарства).

З метою підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств запропоновано рекомендації для реалізації на макро- та мікрорівнях. Дії на макрорівні включають:

1. Реформування діючої податкової системи, а саме, внесення змін до Податкового кодексу України в частині оподаткування доходів фізичних осіб, щодо впровадження нового суб'єкту оподаткування – домогосподарства. Суб'єкт оподаткування отримує право вибору об'єкта оподаткування.

2. Впровадження на державному рівні державного інституту спільного інвестування (ДІСІ) з метою трансформації частини доходів домогосподарств в інвестиційні ресурси економіки на зворотній та платній основі. Основою функціонування ДІСІ є використання визначеної в законодавстві моделі накопичувального фонду другого рівня пенсійної системи України. Для цього пропонується внести зміни до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та Податкового кодексу України, а саме: впровадження цільового внеску – інвестиційного пенсійного внеску, який утримується із доходів паралельно з

утриманням єдиного соціального внеску та зменшує базу оподаткування податком з доходів фізичних осіб.

Впровадження інвестиційного пенсійного внеску та активізація другого рівня пенсійної системи України мають подвійну направленість та сприятимуть: розв'язанню проблеми недостатності коштів для ефективного функціонування пенсійної системи та забезпечення працюючих гідним рівнем пенсійних виплат у майбутньому; акумуляції у державному розпорядженні фінансових ресурсів домогосподарств та їх залучення до активного економічного кругообігу на довгостроковій основі.

Запропоновані рекомендації сприяють розробці системи дій щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств, активізації заходів щодо залучення їх до економічного кругообігу та обумовлюють дії на мікрорівні щодо податкового та фінансового планування всередині домогосподарства, формування напрямів реалізації інвестиційного потенціалу домогосподарства.

У роботі виокремлено напрями державної політики сприяння формуванню та використанню фінансових ресурсів домогосподарств з виділенням наступних складових: підвищення рівня доходів за рахунок використання ресурсів, що належать домогосподарству, формування споживчого попиту та активізація інвестиційної діяльності домогосподарств.

Як складову реалізації заходів державної політики сприяння формуванню та використанню фінансових ресурсів домогосподарств, у роботі запропоновано систему державного забезпечення фінансової взаємодії домогосподарств з контрагентами. Виконання функцій щодо забезпечення фінансової взаємодії домогосподарств з контрагентами може бути покладено на органи управління та виконавчої влади. Напрямами державної політики сприяння формуванню та використанню фінансових ресурсів домогосподарств можуть бути: розширення системи дошкільних та позашкільних дитячих закладів; впровадження програми стимулювання повернення заробітчан в Україну; розвиток системи базової фінансової освіти членів домогосподарств; становлення інституту фінансових консультантів; підвищення рівня захисту прав споживачів; стимулювання попиту.

Реалізація державної політики сприяння формуванню та використанню фінансових ресурсів домогосподарств в Україні забезпечить ефективну взаємодію домогосподарств з контрагентами, що, в свою чергу, позитивно вплине на підвищення добробуту домогосподарств областей України, збільшення внутрішніх інвестиційних ресурсів, активізацію споживчого попиту та забезпечить потенціал розвитку економіки держави в цілому.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні було здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств в умовах

ринкової економіки. Це дало змогу сформуванню низку висновків та пропозицій, які розкривають результати виконання поставлених задач дослідження:

1. У роботі уточнено визначення дефініції «фінансові ресурси домогосподарства» як сукупності грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні домогосподарств та призначені для забезпечення потреб у відтворенні кожного учасника домогосподарства та реалізації можливостей щодо здійснення накопичень. Обґрунтовано доцільність поділу фінансових ресурсів за критерієм «потенційності управління» на пасивні та активні. Проведене дослідження існуючих класифікацій джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів домогосподарств дало змогу систематизувати джерела формування доходів домогосподарства, уточнити критерії розмежування між собою витрати на споживання й на здійснення заощаджень та розширити поняття «натуральна форма неорганізованих заощаджень», під яким запропоновано розглядати сукупність активів, вартість яких з часом не зменшується. Таке визначення сприятиме більш чіткому розмежуванню процесів заощадження та споживання домогосподарства з метою розробки управлінських дій щодо формування системи оподаткування домогосподарства.

2. Запропоновано визначати процес управління фінансовими ресурсами домогосподарств як сукупність дій щодо забезпечення послідовного руху фінансових ресурсів домогосподарств по наступних стадіях: формування, розподіл, використання. Відповідно до оцінювання фінансового стану домогосподарств у роботі розроблено теоретичний підхід до оцінювання умов формування фінансових ресурсів домогосподарств на основі аналізу макроекономічних показників розвитку областей.

3. Уточнено визначення поняття інвестиційного потенціалу домогосподарств як сукупності грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні домогосподарства, які можуть авансуватись у фінансові інструменти. Це надало можливість розробити рекомендації щодо визначення інвестиційного потенціалу домогосподарств та запропонувати регресійне рівняння для його прогнозування. Такий підхід дає змогу визначати потенційний обсяг фінансових ресурсів домогосподарств, які можуть бути залучені до інвестиційних процесів у державі.

4. Моніторинг стану формування фінансових ресурсів домогосподарств дозволив проаналізувати доходи домогосподарств та виявити особливості формування доходної бази бюджету домогосподарств областей України. За результатами проведеного дослідження розраховано граничні значення показників умов формування фінансових ресурсів домогосподарств, отриманих у формі заробітної плати, на прикладі сукупностей домогосподарств областей України. Такий підхід дозволяє розробити напрями економічної політики з урахуванням існуючих регіональних особливостей для підвищення доходів домогосподарств.

5. Аналіз напрямів розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств показав незадовільну структуру витрат домогосподарств, які мають значну питому вагу споживчих витрат, що негативно впливає на рівень

соціальної та економічної безпеки країни. Має місце тенденція до зменшення участі домогосподарств у інвестиційних процесах на фінансовому ринку та збільшення формування нефінансових накопичень. Доведено необхідність зміни структури прожиткового мінімуму, який встановлений законодавчо, його розміру у відповідності до темпів росту основних макроекономічних показників.

6. Виявлено лідируючі позиції депозитних корпорацій серед інших фінансових корпорацій, на основі дослідження форм залучення та напрямів інвестування фінансових ресурсів домогосподарств. Запропоновано складові формування фінансової довіри домогосподарств, що дасть змогу сформувати комплексний підхід до гарантування захисту прав домогосподарства-інвестора, сприятиме підвищенню довіри до фінансових посередників та побудові ефективної взаємодії між домогосподарством-інвестором та фінансовим інститутом.

7. Розроблено теоретичні засади управління фінансовими ресурсами домогосподарств, в рамках яких запропоновано складові реалізації заходів щодо формування та забезпечення фінансової стійкості домогосподарства, а саме: оцінювання існуючого стану фінансової стійкості на основі моніторингу змін фінансового стану; прийняття рішень щодо забезпечення фінансової стійкості домогосподарств і реалізації фінансової стратегії. Для здійснення моніторингу фінансового стану домогосподарств запропоновано сукупність показників оцінювання фінансового стану домогосподарств із введенням граничних значень. Це дає змогу проводити моніторинг фінансового стану для окремого домогосподарства, так і здійснювати порівняльний аналіз фінансового стану домогосподарств контрагентами.

Обґрунтовано види фінансових стратегій домогосподарств за напрямом використання доходу з урахуванням вікових особливостей учасників домогосподарства. Запропонований підхід може бути покладено в основу розробки державної політики соціального страхування, використано фінансовими посередниками при формуванні довгострокових комплексних «пакетів» фінансових послуг для домогосподарств, що надасть змогу залучення фінансових ресурсів до фінансового ринку.

8. Розроблено заходи та інструменти підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств на макро- та мікрорівні. Запропоновано впровадження нового суб'єкта оподаткування – домогосподарства та розроблено механізм оподаткування доходів домогосподарства. Обґрунтовано необхідність запровадження інвестиційного пенсійного внеску (ІПВ) і створення Державного інституту спільного інвестування (ДІСІ). Запровадження ІПВ та ДІСІ надасть можливість формувати фінансову базу Накопичувальної системи пенсійного страхування, що сприятиме можливості вирішення проблеми недостатності коштів для пенсійних виплат та дасть змогу акумуляції частини фінансових ресурсів домогосподарств на державному рівні на довгостроковій основі. У рамках дій на мікрорівні запропоновано структурування напрямів реалізації інвестиційного потенціалу домогосподарств.

9. Для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами домогосподарств запропонована система державного забезпечення фінансової взаємодії домогосподарств України з контрагентами, що позитивно вплине на підвищення добробуту, залучення внутрішніх інвестиційних ресурсів до фінансового ринку і активізацію споживчого попиту в державі.

Виконане дослідження дало змогу розширити дослідження регіональних особливостей формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств, активізації участі домогосподарств у якості суб'єктів інвестиційних процесів, формування системи оподаткування домогосподарств. Напрацьований в дисертації методологічний та понятійний інструментарій може бути застосований в процесі вирішення широкого спектру більш вузьких (конкретних) актуальних науково-теоретичних і прикладних завдань, пов'язаних з процесами формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Розділи в колективних монографіях

1. Бюджетна система України: проблемні питання: монографія / [Л.А. Васютинська, М.О. Слатвинська, О.Ю. Дубовик та ін.]; за заг. ред. В. Г. Баранової. – Одеса: ВО ИСОИУ «Атлант», 2013. Коцюрубенко Г.М. Фінансові ресурси домогосподарств та їх роль у формуванні бюджетів України / Г. М. Коцюрубенко / Розділ 6. – С.153–180. (1,65 д.а. належать автору)

Статті у наукових фахових виданнях

2. Коцюрубенко Г.М. Кластерний аналіз областей України в розрізі формування фінансових ресурсів домогосподарств / Г.М. Коцюрубенко // Науковий журнал «Вісник ДДФА: Економічні науки». – 2012. – №2 (28). – С. 84–90. (0,4 д. а.)

3. Коцюрубенко Г.М. Зарубіжний досвід реформування соціальної політики як передумови формування фінансових ресурсів домогосподарств / Г.М. Коцюрубенко // Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць. – 2012. – № 45. – С. 232–239. (0,67 д. а.)

4. Коцюрубенко Г.М. Соціальні стандарти та їх вплив на фінанси домогосподарств / Г.М. Коцюрубенко // Науковий економічний журнал «Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу». – 2011. – №3 (15). – С. 145–149. (0,48 д. а.)

5. Шикіна Н.А. Фінанси домогосподарств як основа розвитку людського капіталу / Н.А. Шикіна, Г.М. Коцюрубенко // Вісник ДонНУЕТ. Економічні науки. – Донецьк. – 2011. – №3 (51). – С. 288–296. (0,72 друк. арк.)
Особистий внесок здобувача: запропоновано авторське бачення можливостей реалізації підприємницького підходу у напрямку власного потенціалу для членів домогосподарства (0,36 д. а.)

6. Коцюрубенко Г.М. Формування заощаджень українськими домогосподарствами / Г.М. Коцюрубенко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2011. – №5 (79). – С. 71–81. (0,7 д. а.)
7. Коцюрубенко Г.М. Аналіз доходів та витрат вітчизняних домогосподарств у сучасних умовах розвитку економіки України / Г.М. Коцюрубенко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – №19. – С. 262–269. (0,5 д. а.)
8. Коцюрубенко Г.М. Витрати домогосподарства та їх класифікація / Г.М. Коцюрубенко // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки [Текст]: Випуск 26: Удвох частинах / М-во освіти та науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси: ЧДТУ, 2010. – Частина I. Том 1. – С. 186–191. (0,5 д. а.)
9. Коцюрубенко Г.М. Джерела формування доходної частини бюджету домогосподарства / Г.М. Коцюрубенко // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – Вип. 12 (115) / Наук. ред. І. Г. Манцуров. – К., 2010. – С. 249–252. (0,45 д. а.)
10. Коцюрубенко Г.М. Фінанси домогосподарств: соціально-економічний аспект / Г.М. Коцюрубенко // Інституціональний вектор економічного розвитку: Збірник наукових праць МІДМУ «КПУ». – Вип. 3(1). – Мелітополь: Вид-во КПУ, 2010. – С. 66–73. (0,4 д. а.)
11. Коцюрубенко Г.М. До питання про теоретичні основи фінансів домогосподарств / Г.М. Коцюрубенко // Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць. – 2010. – № 38. – С. 100–105. (0,6 д. а.)
12. Коцюрубенко Г.М. Домогосподарство як об'єкт дослідження економічної науки / Г. М. Коцюрубенко // Науковий вісник. – 2010. – №4 (105). – С. 173–184. (0,6 д. а.)

Публікації в інших виданнях

13. Коцюрубенко А.Н. Формирование пенсионной составляющей финансовых ресурсов домохозяйств Украины / А.Н. Коцюрубенко, Н.А. Шикина // Журнал "Вестник ВГУ. Серия: Экономика и управление". – Воронеж, 2013. – №2. – С. 176–184. (0,72 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: виявлено загальні тенденції формування пенсійної складової фінансових ресурсів домогосподарств України (0,36 д. а.)*
14. Коцюрубенко А.Н. Финансовый потенциал домохозяйства и методика его расчета / А.Н. Коцюрубенко, И.В. Мартынюк // Новый университет. Научный журнал. Серия «Экономика и право». Россия, Республика Марий Эл, г. Йошкар-Ола. – 2013. – №1 (23). – С. 18–22. (0,41 д. а.). *Особистий внесок здобувача: запропоновано методичний підхід до розрахунку фінансового потенціалу домогосподарств (0,21 друк. арк.)*
15. Коцюрубенко А.Н. Управление финансовыми ресурсами домохозяйства [Электронный ресурс] / А.Ю. Чернов, А.Н. Коцюрубенко // Электронный научный журнал "Финансы и учет". – 2012. – № 5 (18). – Режим доступа: <http://www.financeandaccounting.ingnpublishing.com> / (0,53д.а.). *Особистий внесок: розроблено структурно-логічну схему процесу*

використання фінансових ресурсів як складову управління фінансовими ресурсами домогосподарства (0,3 д. а.)

Матеріали і тези конференцій

16. Коцюрубенко Г.М. Фінансова довіра як чинник забезпечення розвитку інвестиційних операцій домогосподарств / Г.М. Коцюрубенко // Соціально-економічний розвиток України і регіонів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 22-23 листопада 2013 р.). – Запоріжжя: КПУ, 2013. – С. 216–217. (0,1 д. а.)

17. Kotsyurubenko A. The evaluation methodology of the households' financial resources as a component of the steady development economy formation in Ukraine / A. Kotsyurubenko // Konferenzband Compliance und Nachhaltigkeit in der GUS Hochschule Mittweida. – University of Applied Sciences. – 2012. – P. 21–29. (0,4 д. а.)

18. Коцюрубенко Г.М. Прожитковий мінімум та його значення у складі фінансів домогосподарств / Г.М. Коцюрубенко // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 19-20 квітня 2011 р.). – Х.: ФОП Александрова К.М.; ВД «ІНЖЕК». – 2011. – С. 220–221. (0,13 д. а.)

19. Коцюрубенко Г.М. Податковий менеджмент у сфері фінансів домогосподарств / Г.М. Коцюрубенко // Україна в системі світових економічних процесів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 16-17 грудня 2010 р.). – Харків: МСУ. – 2010. – С. 108–114. (0,25 д. а.)

20. Коцюрубенко Г.М. Місце фінансів домогосподарств у фінансовій системі країни: (матеріали I Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. СФПК ОДЕУ 16 квітня 2010 р.) [Електронний ресурс] / Г.М. Коцюрубенко // Режим доступу: <http://sfpk.at.ua/forum/13-21-1> (0,3 д. а.)

21. Коцюрубенко Г.М. Особливості формування доходів домогосподарств в умовах ринкової економіки / Г.М. Коцюрубенко // Актуальні проблеми фінансової системи України: Всеукр наук.-практ. конф. Том II. (Черкаси, 23 квітня 2010 р.). – Черкаси: ЧДТУ, 2010. – С. 61–63. (0,2 д. а.)

22. Коцюрубенко Г.М. Управління заощадженнями українськими домогосподарствами / Г. М. Коцюрубенко // Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 24-26 березня 2010 р.). – Луганськ, 2010. – С. 621–624. (0,2 д. а.)

23. Коцюрубенко Г. М. Роль домогосподарств у складі суб'єктів фінансових відносин / Г. М. Коцюрубенко // Формування стратегії розвитку економіки України як передумова стійкого соціально-економічного зростання (з урахуванням закордонного досвіду): матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 16-17 березня 2010 р.). – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2010. – С. 235–237. (0,1 д. а.)

24. Коцюрубенко Г. М. Сфера фінансів домогосподарств в умовах економічної кризи / Г. М. Коцюрубенко // Особливості функціонування національних фінансових систем в умовах поглиблення глобалізаційних

процесів: матеріали Міжнар. наук-практ. конф. Частина 1. (Варшава, 17-21 лютого, 2010 р.). – Ірпінь: Націон. ун-ет ДПС України, 2010. – С. 319–323. (0,2 д. а.)

АНОТАЦІЯ

Коцюрубенко Г. М. Фінансові ресурси домогосподарств України: формування, розподіл та використання – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Одеський національний економічний університет, Одеса, 2014.

Удосконалено понятійний апарат дослідження фінансових ресурсів домогосподарств, досліджено теоретичні основи джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів домогосподарств. Обґрунтовано рекомендації щодо визначення інвестиційного потенціалу домогосподарства, запропоновано теоретичний підхід до оцінювання умов формування фінансових ресурсів домогосподарств.

У роботі оцінено стан та умови формування фінансових ресурсів домогосподарств, проаналізовано напрями розподілу та використання фінансових ресурсів. Визначено обсяг інвестиційного потенціалу домогосподарств України та виявлено основні тенденції в інвестуванні фінансових ресурсів домогосподарств.

Запропоновано теоретичні засади управління фінансовими ресурсами домогосподарств шляхом реалізації заходів щодо формування та забезпечення фінансової стійкості домогосподарств.

Розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств; обґрунтовано напрями державної політики сприяння процесу формування та використання фінансових ресурсів.

Ключові слова: фінансові ресурси домогосподарств, джерела формування, напрями розподілу та використання, фінансовий стан домогосподарства.

АННОТАЦИЯ

Коцюрубенко А. Н. Финансовые ресурсы домохозяйств Украины: формирование, распределение и использование. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Одесский национальный экономический университет, Одесса, 2014.

На основе обобщения взглядов ученых уточнено определение домохозяйства, предложено толкование финансовых ресурсов домохозяйства и разработана их классификация по признаку «потенциальности управления». На основании проведенной классификации источников формирования и

направлений использования финансовых ресурсов домохозяйств, расширенно определение «натуральной формы организованных сбережений», предложено толкование инвестиционного потенциала домохозяйств.

Уточнено определение процесса управления финансовыми ресурсами домохозяйств, обоснован теоретический подход к комплексному оцениванию состояния формирования, эффективности распределения и использования финансовых ресурсов домохозяйств. Предложен способ расчета инвестиционного потенциала домохозяйств и обоснован теоретический подход к оцениванию условий формирования финансовых ресурсов домохозяйств области в зависимости от оплаты труда.

Проведен мониторинг формирования финансовых ресурсов домохозяйств Украины, осуществлено оценивание условий формирования финансовых ресурсов домохозяйств областей Украины доходами, полученными в форме заработной платы. Проведенный анализ позволил ранжировать области Украины по доходам, полученным в виде заработной платы, сгруппировать области по схожим признакам и присвоить рейтинг каждой из сформированных групп. В результате проведенных исследований определены предельные значения показателей условий формирования финансовых ресурсов домохозяйств областей Украины.

Проведен анализ структуры распределения и использования финансовых ресурсов домохозяйств, рассчитан инвестиционный потенциал домохозяйств Украины, предложена формула для его прогнозирования. Выявлены основные направления инвестиционных операций домохозяйств, обоснованы составляющие формирования финансового доверия домохозяйств.

Предложен теоретический подход к управлению финансовыми ресурсами домохозяйств, разработаны показатели оценивания финансового состояния домохозяйств и обоснованы их значения. Такой подход дает возможность анализировать динамику изменений финансовой устойчивости домохозяйства и принимать решения по ее обеспечению.

Обоснованы виды финансовых стратегий домохозяйств по направлениям использования доходов с учетом возрастных особенностей участников домохозяйства. Предложенная классификация может быть положена в основу разработки государственной политики социального страхования, использована финансовыми посредниками при формировании долгосрочных комплексных «пакетов» финансовых услуг для домохозяйств.

Разработаны рекомендации к активизации мероприятий по повышению эффективности использования финансовых ресурсов домохозяйств на макро- и микроуровнях. Обоснованы направления реформирования действующей системы налогообложения в части введения нового субъекта налогообложения – домохозяйства и предложен механизм реализации. Разработан механизм активизации привлечения финансовых ресурсов домохозяйств на внутренний инвестиционный рынок путем реформирования действующей в Украине пенсионной системы.

Обоснованы основные направления государственной политики способствования формированию и использованию финансовых ресурсов

домохозяйств. Предложена система государственного обеспечения финансового взаимодействия домохозяйств с контрагентами.

Ключевые слова: финансовые ресурсы домохозяйств, источники формирования, направления распределения и использования, финансовое состояние домохозяйства.

SUMMARY

Kotsyurubenko A. N. Ukrainian households' financial resources: Formation, Distribution and Use. – Manuscript.

The thesis for degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.08 – money, finances and credit. – Odessa national economic University, Odessa, 2014.

Conceptual framework studying of households' financial resources is improved; theoretical bases of forming sources and usage directions of households' financial resources are studied.

Methodological approach to determination the household's investment potential is substantiated; methodological approach to evaluation of households' financial resources forming conditions is offered.

The state and conditions of households' financial resources formation are evaluated; directions of distribution and usage of financial resources are analyzed. The volume of Ukrainian households' investment potential is calculated and main tendencies to investing households' financial resources are brought out. The methodical approach to the management of households' financial resources by implementing the measures in the formation and maintenance of households' financial stability is given.

Practical recommendations on increase of the usage efficiency of households' financial resources are done; the directions of state policy promoting the process of formation and use of financial resources are substantiated.

Keywords: financial resources of households, sources of formation, the direction of the distribution and use, the financial condition of the household.